

La divulgació científica dels problemes mediambientals a través dels mitjans de comunicació. El cas del documental-conferència *An Inconvenient Truth*

Nel·lo Pellisser

- *Els temes mediambientals interessen cada cop més. També estan més presents en els mitjans de comunicació. Sobretot els formats audiovisuals, que s'han mostrat especialment eficaços en la divulgació dels temes científics i mediambientals. El documental-conferència d'Al Gore An Inconvenient Truth ('Una veritat incòmoda') ha representat un salt qualitatiu en el procés de sensibilització mundial pel que fa als efectes de l'escalfament global del planeta i a la necessitat d'adoptar mesures. Aquest documental ha estat la punta d'espasa d'una campanya que, a més de situar el tema en l'esfera de l'opinió pública mundial, ha contribuït a impulsar una onada verda que es projecta en diferents àmbits, tant discursius com productius, de la societat.*

Paraules clau

Divulgació científica, comunicació mediàtica, llenguatges audiovisuals, documental científic, escalfament global.

Ciència i comunicació mediàtica

Ciència i mitjans de comunicació són dos territoris amb metodologies i procediments ben diferenciats. Entre les diferències més remarcables caldria esmentar, en primer lloc, una qüestió de velocitat. La recerca científica es caracteritza per ser lenta, metòdica i acurada. Les troballes científiques són imprevisibles: poden arribar en qualsevol moment o es poden demorar en el temps. Bé perquè els procediments són lents o bé perquè, senzillament, els resultats no arriben. En canvi, la comunicació mediàtica està condicionada pel rellotge. En general, excessivament condicionada pel rellotge. Tant, que les noves tecnologies de la comunicació han reduït el temps de la mediació a la mínima expressió, cosa que provoca distorsions en els processos de comunicació. Algunes, de conseqüències devastadores. Amb els formats electrònics, la informació i el marc que la sustenta estan oberts de forma permanent. La informació és ara més que mai un flux ininterromput. De manera que això encara fa més complexa la tasca de conjugar aquestes dues velocitats.

Altres obstacles tenen a veure amb el llenguatge: d'una banda, hi hauria els llenguatges tècnics dels científics i, de l'altra, els estàndards que adopten els comunicadors, entesos a simplificar les coses, a adaptar els continguts per arribar a públics no especialitzats, a audiències el més amples i nombroses possibles. Aquest seria, en definitiva, el sentit del terme divulgar.

Un altre d'aquests obstacles té a veure amb el registre objectiu que preval en l'àmbit científic. Els experiments científics han de ser reproduïbles i, per tant, els resultats, comprovables. Per contra, la comunicació mediàtica comporta un punt de vista, té un marcat accent subjectiu, malgrat la falsa retòrica de l'objectivitat amb què s'ha revestit durant molt de temps. Tot i que, també és cert, la noció de

Nel·lo Pellisser

Professor associat de comunicació audiovisual de la Universitat de València (UVEG) i periodista

divulgació, per referir-se només a aquella comunicació que té com a destinatari el gran públic, subjau en tots dos àmbits. En aquest context, ciència i mitjans de comunicació semblen, doncs, condemnats a entendre's.

Hi hauria, a més, altres qüestions, com ara les condicions d'espai i de temps que imposen els mitjans o com la desconfiança, notòria, d'altra banda, que els científics mostren envers els comunicadors, en considerar la falta de solvència d'aquests com un impediment per divulgar el seu treball. També és conegut el menyspreu que alguns membres de la comunitat científica mostren per aquells col·legues que han assumit el paper de divulgadors mediàtics, com li va ocórrer a Carl Sagan, un comunicador que abans havia estat científic, a qui es retreia la manca de currículum investigador.

Divulgació de la ciència i llenguatges audiovisuals

Si la relació entre ciència i mitjans de comunicació no resulta fàcil, encara ho és menys en el cas dels mitjans audiovisuals. Cal tenir present que la ciència divulga les seues troballes mitjançant el llenguatge escrit, fonamentalment en revistes especialitzades i llibres, cosa que facilita transmetre idees que han estat estructurades de forma lògica (León 2002). Per contra, els mitjans audiovisuals no semblen els més indicats per transmetre conceptes o abstraccions (Sartori 1998). Com diu J. González Requena (1989), la imatge és un mitjà ineficax de nominació, és a dir, de conceptualització, tot i que és a la vegada una eina de descripció potent.

Però, és més, si la ciència s'ubica en el terreny de la raó, en l'àmbit de la comunicació audiovisual es recorre a dispositius narratius de caràcter retòric amb els quals es poden construir enunciats eficaços que permeten fer arribar els continguts científics al gran públic. Bienvenido León ha distingit entre tècniques narratives, dramàtiques i argumentatives. Mentre que les dues primeres tenen una connexió amb una dimensió poètica, les argumentatives responen a una dimensió de caràcter retòric.

Mitjançant diversos dispositius es construeix el relat que permet salvar aquests obstacles. Dispositius que, en el cas dels gèneres audiovisuals, van des de la simplificació dels continguts, la promoció de fets inusuals o imprevistos, la supressió de controvèrsies, la reducció de les dimensions del

camp temàtic abordat o l'ús d'elements que contribueixen a l'entreteniment de l'espectador. I, sobretot, el més rendible, que és el recurs a les tècniques dramàtiques, cosa que implica la personalització i la recerca d'estímuls emocionals en els espectadors. Però el risc de desvirtuar la realitat és més gran a mesura que es recorre a aquests tipus de procediments. Com diu B. León, "Algunos divulgadores recurren a aplicar esquemas narrativos que desvirtúan el sentido de la información científica, primando los factores secundarios que atraen el interés del público. Esta teatralización de la ciencia resulta más evidente en el caso de los medios audiovisuales, en los cuales las exigencias de la puesta en escena son mas claras." (1999, 47)

El documental de divulgació científica

Tot i el procés d'adaptació d'aquests dispositius, són conegudes les dificultats d'abordar els temes de caràcter científic en els espais informatius diaris, amb microrelats de poc més d'un minut de durada. Sobretot per les dificultats de fer-los intel·ligibles per a l'espectador en un espai de temps tan curt. Com altres àmbits temàtics, només es poden abordar amb garanties mitjançant formats més extensos, mitjançant modalitats discursives que permeten desplegar i aprofundir tot un seguit de qüestions que facen possible fer entendors els temes. Tot això sense renunciar a d'altres dels aspectes que caracteritzen aquests tipus de relats, com ara l'actualitat, la diversitat i l'originalitat, per esmentar-ne alguns.

En la modalització discursiva audiovisual hi ha un gènere que tradicionalment ha estat associat a la divulgació del coneixement. I de forma molt especial, al coneixement històric i científic. Es tracta del documental. Procedent del cinema, com altres formats audiovisuals, ben aviat va trobar una ubicació en la televisió, on es va incorporar amb facilitat i on, en els darrers temps, algunes modalitats han viscut un fort desenvolupament. És més, fins i tot podem dir que gràcies al binomi cinema-televisió, entre altres aspectes que ara no fa el cas d'abordar, el documental ha pogut eixamplar el seu hàbitat, cosa que li ha permès assolir una certa estabilitat en un moment en què les modalitats discursives audiovisuals estan sotmeses a una constant redefinició i adaptació a les noves demandes. Inclús podem dir que ha

assolint un cert prestigi, com posaria de manifest la proliferació de festivals de cinema que li han fet un lloc o els certàmens específics que han aparegut en els darrers temps. També és reveladora la quantitat de cineastes que l'han adoptat per abordar determinats temes. *Bowling for Columbine* (2002) i *Fahrenheit 9/11* (2004), de Michael Moore; *El gran silenci* (2005), de Philip Gröning; *La pelota vasca. La piel contra la piedra* (2003), de Julio Medem, o *Les ales de la vida* (2007), de Toni Canet, són treballs que, al marge de distintes consideracions, no han resultat indiferents al públic. En uns casos, ha estat el caràcter polèmic del tema, o del seu enfocament, el que ha provocat enrenou. En d'altres, ha estat l'originalitat de l'assumpte abordat el que ha despertat l'interès dels espectadors, o la intensitat i la sensibilitat del relat. Per unes raons o per unes altres són treballs que no han passat desapercebuts. Com tampoc no ha passat desapercebut *An Inconvenient Truth* ('Una veritat incòmoda'), el documental protagonitzat per Al Gore sobre el canvi climàtic. Curiosament, un documental de denúncia mediambiental, cosa no massa freqüent fins ara en el camp de la divulgació científica. Tradicionalment, el documental de divulgació científica es caracteritzava per resseguir dues línies temàtiques: el documental antropològic i el de natura. D'ací han sorgit treballs, en format únic o seriat, que han assolit índexs elevats de popularitat i d'audiències gràcies a la pantalla cinematogràfica i/o la televisiva. Només per posar-ne alguns exemples, cal recordar els treballs de David Attenborough a la BBC, els de Jacques Cousteau i els de Félix Rodríguez de la Fuente o, més recentment, les produccions de la National Geographic Society. També és cert que, en els darrers temps, el documental de natura ha generat productes que han despertat una gran expectació. Primer a la gran pantalla i després a la televisió i als formats domèstics. Aquest seria el cas de *Earth (Tierra, la película de nuestro planeta*, 2007), dirigida per Alastair Fothergill i Mark Linfield, que planteja les amenaces ambientals a què s'exposa el planeta; *La cauchemar de Darwin (El malson de Darwin*, 2004), d'Hubert Sauper, que tracta, entre altres aspectes, dels problemes derivats de la introducció de la perca del Nil, un depredador que va provocar un autèntic

desastre ecològic en acabar amb la biodiversitat del llac Victòria, a Tanzània. O, més pròxim, el treball de Luis Miguel Domínguez, *Korubo, morir matando* (2005), que és un testimoni inèdit de la vida de la tribu dels Korubo, a l'Amazones.

El cas d'*An Inconvenient Truth*

Però el treball que ha estat especialment paradigmàtic és el documental-conferència *An Inconvenient Truth* ('Una veritat incòmoda'). Protagonitzat per l'exvicepresident dels Estats Units i excandidat a la presidència, Al Gore, i dirigit per Davis Guggenheim, un realitzador format a la televisió, *An Inconvenient Truth* va ser concebut per tal d'alertar sobre les conseqüències de l'escalfament global del planeta i per donar algunes claus de com fer-hi front.

Estrenat a Amèrica del Nord el maig del 2006, ben aviat es va convertir en un èxit de taquilla. En uns mesos va recaptar 23 milions de dòlars, amb la qual cosa es va convertir en el tercer documental més taquiller dels Estats Units. Ràpidament, els premis van començar a arribar en cascada: millor documental del National Board of Review, del New York Film Critics Online i de les associacions de Crítics Cinematogràfics de Los Angeles i de Chicago. A més de dos Oscar, un d'ells al millor documental i l'altre a la millor cançó. Cal afegir-hi els guardons que va rebre el mateix Al Gore a títol personal, entre els quals hi ha el Príncep d'Astúries de Cooperació Internacional i el Nobel de la Pau conjuntament amb el Panel Intergovernamental del Canvi Climàtic (IPCC) de l'ONU pels "seus esforços per construir i estendre un major coneixement sobre el canvi climàtic induït per l'home i per posar les bases de les mesures necessàries per combatre aquest canvi", segons l'acta del jurat.

Però el documental no anava sol. Amb una concepció multimèdia,¹ ha estat la punta d'espasa d'una campanya desplegada en diversos fronts, com ara l'edició d'un llibre amb el mateix títol del documental i el subtítol "la crisi planetària de l'escalfament global i com afrontar-la", que ha estat traduït a més d'una vintena d'idiomes; a més d'una cam-

¹ Aquest projecte va nàixer com una presentació d'ordinador per il·lustrar una conferència. Després tingué el seu recorregut en el documental, en l'edició de la banda sonora, en un llibre i en la construcció d'un web.

panya de conferències que, des del 2005, ha anat pronunciant Al Gore pels auditoris del seu país i que, gràcies al documental, va assolir una dimensió global. Precisament, l'origen d'*An Inconvenient Truth* es troba en una d'aquestes conferències, on la coneguda activista mediambiental Laurie David i el productor de cinema Lawrence Bender van comprovar el poder de persuasió d'Al Gore. A partir d'ací, el contacte entre Scott Z. Burns, director d'una agència creativa, i Jeff Skoll, de Participant Productions, una productora que ha estat darrere de pel·lícules com *Bona nit i bona sort* i *Syriana*, va fer possible materialitzar el projecte.

Aquesta activitat com a conferenciant, aquest periple pel món, intensificat a partir del llançament del documental, recorda, d'alguna manera, el dels candidats en el sistema electoral nord-americà, una experiència que Al Gore va viure en primera persona com a candidat demòcrata el 2000. Precisament, aquestes paraules pronunciades per ell mateix en el documental són ben reveladores d'aquesta forma d'entendre la comunicació: "Me marqué un objetivo, comunicarlo lo más claramente posible. La única forma en que sé hacerlo es ciudad a ciudad, persona a persona, familia a familia. Tengo fe en que muy pronto habrá cambiado lo suficiente la mentalidad de la gente para decir que hemos cruzado el umbral".

Precisament, el documental està organitzat com si es tractara d'una d'aquestes conferències. Això sí, reforçada amb tots els recursos a l'abast per aconseguir una posada en escena el més espectacular possible, en el més pur estil hollywoodià. Començant per la il·luminació, i passant pel decorat o la presentació de les dades estadístiques mitjançant el Keynote, el programa d'Apple² amb el qual està elaborada la presentació informàtica de la conferència. La plataforma elevadora que utilitza per arribar al punt que marquen les previsions dels índexs de concentració de CO₂ en l'atmosfera en els propers anys és un bon exemple d'aquest tractament. I tot això al servei d'un omnipresent Al Gore. Com assenyala B. León (2002), la personificació és un bon recurs per construir una bona història amb potencial dramàtic. I *An Inconvenient Truth* n'és una bona mostra.

El treball està organitzat en dos nivells narratius que s'intercalen. D'una banda, trobem un Al Gore que exerceix de

portaveu de la comunitat científica. Per tal de legitimar-se en aquest paper, ens va recordant que el seu interès i preocupació pel tema no és nou d'ara. Es remunten a quan era estudiant a la Universitat de Harvard, on va assistir a les classes del professor de ciències naturals Roger Revelle, un dels primers a alertar dels preocupants nivells d'absorció de CO₂ a l'atmosfera i els oceans, i de les seues conseqüències en el clima mundial. Més endavant, quan arribà al Congrés, a mitjan anys setanta, i després al Senat, va portar endavant diverses iniciatives relacionades amb l'escalfament global del planeta. Fins i tot el 1992 va publicar el llibre *Earth in the Balance: Ecology and the Human Spirit*. I quan va ocupar la Vicepresidència dels Estats Units, entre el 1993 i el 2001, va intentar convèncer, sense èxit, el Senat perquè ratificara el protocol de Kyoto, entre altres iniciatives. D'altra banda, tampoc no hi falten les al·lusions a científics i divulgadors de la ciència, com ara Carl Sagan, de qui es declara "amic". També el veiem sobrevolant l'Amazones o viatjant a l'Àrtic en un submarí nuclear per a veure *in situ* els efectes de l'escalfament del planeta. Tot això, reforçat amb unes imatges d'una factura impecable, tant pel que fa a les escenes de la conferència com pel que fa als recursos d'imatges amb què il·lustra els arguments científics i a l'ús de gràfics i animacions.

En un altre nivell narratiu, Al Gore adopta un registre més personal, fins i tot íntim. El fil argumental és la reconstrucció del trajecte vital al llarg del qual es va adonant de la necessitat de parar atenció a les qüestions mediambientals. En aquest procés, no s'està d'incorporar-hi episodis biogràfics, com ara els records del pare i de la granja familiar a Tennessee i, sobretot, d'altres de més rellevants com ara l'accident del seu fill de sis anys el 1989, que el va mantenir a les portes de la mort durant uns dies o el traspàs de Nancy, la seua germana major, a causa d'un càncer de pulmó, tot recordant que a la granja familiar s'havia conreat fulla de tabac fins que es va produir aquest episodi. Això fa que el documental adopte un to biogràfic, pròxim a la pel·lícula biogràfica. El que no és possible saber amb certesa és si això respon només a una estratègia dramàtica pròpia del gènere o, per contra, si hi ha la intenció de projectar una imatge més propera del protagonista amb vista a situar-lo

2 Al Gore és membre de la junta directiva d'Apple Computer.

en l'esfera pública amb unes noves connotacions, la finalitat de les quals estarien encara per veure. En qualsevol cas, això té un reflex en el tractament d'imatge amb el recurs al primer pla, l'ús de la foto fixa i de la imatge en blanc i negre. En aquest punt, resulta especialment reveladora l'al·lusió a la derrota electoral en les presidencials del 2000 davant de George W. Bush: "Fue un golpe muy duro, pero... ¿qué podía hacer?. Pues aprovechar la lección. Eso me ayudó a ver con claridad la misión que había iniciado hacía tantos años [...]".

Al llarg del documental, Al Gore adopta una retòrica catastrofista. En aquest sentit, entre molts dels que han vist *An Inconvenient Truth*, alguns d'ells membres de la comunitat científica, hi ha l'opinió que el documental es caracteritza per argumentar a partir de les dades i de les previsions més cridaneres i per descriure l'escenari més catastrofista possible. Aquest enfocament està organitzat al voltant de la idea, associada als efectes i les conseqüències de l'escalfament global del planeta, que hi ha un "problema". A partir d'aquest punt es va desplegant tot un argumentari retòric que va adreçat a "comprendre el problema", primer, i a "enfrontar-nos al problema", després. A mesura que va avançant el relat, es va produint un *in crescendo* semàntic amb expressions com ara "signes d'alerta", "síntomes molt alarmants", "conseqüències horribles", "perill", "conflicte", "tragèdia", "lluïta", "pressió", "devastació absoluta", "obstacles", "solucions" o "determinació". Un dispositiu semblant al que va emprar Al Gore en la intervenció que va fer quan va recollir el Premi Nobel, com ha recordat el columnista Andrés Ortega: «Desgraciadamente porque, quizás para persuadir al público estadounidense, recogía fraseología propia de la disuasión nuclear durante la guerra fría, como "la destrucción mutua asegurada", o hablaba de una "amenaza universal", y de "movilización como para la guerra".»³ Aquest discurs de la catàstrofe mediambiental és el que s'empra també en el documental. Com a contrapunt, cal remarcar-ne el to didàctic, amb l'ús de dispositius com ara la comparació, l'emfatització, la ironia i l'humor, no exemptes de crueltat en un parell d'ocasions. En un registre visual,

i en l'afany per persuadir la major part de públics, el treball recorre als dibuixos animats, en una escena de *Futurama*, de Matt Groening, l'autor d'*Els Simpsons*, i a les animacions per ordinador.

Malgrat tot, o potser per tot això, *An Inconvenient Truth* ha aconseguit traslladar la preocupació pels efectes de l'escalfament global del planeta a l'opinió pública. L'èxit del documental pel que fa a la sensibilització sobre el tema i la necessitat de prendre mesures de forma immediata sembla incontestable. Una mostra és que, arrossegat per aquest èxit i pel discurs d'*An Inconvenient Truth*, el Ministeri de Medi Ambient espanyol va adquirir, mitjançant la Fundación Biodiversidad, 30.000 còpies del documental amb el propòsit de promoure'n la distribució en tots els centres educatius de l'Estat. D'aquesta manera, i amb un cost aproximat de 600.000 euros, l'executiu espanyol volgué conscienciar els més joves dels efectes devastadors del canvi climàtic. Més recentment, hem pogut constatar que en l'*Atlas del medio ambiente*, editat per *Le Monde diplomatique* el primer trimestre de 2008, les al·lusions a l'èxit internacional del treball protagonitzat per Al Gore són reiterades. En el text introductori, Ignacio Ramonet, referint-se a l'impacte de treballs com *An Inconvenient Truth* escriu: "Estas informaciones parecen haber provocado un saludable impacto colectivo en los últimos años. En especial el documental de Al Gore, *Una verdad incómoda*." En un altre text del mateix volum, en aquest cas de Dominique Vidal, s'afirma que "El éxito internacional de *Una verdad incómoda*, la película de Al Gore, refleja –y al mismo tiempo acentúa– la creciente percepción de los ciudadanos con respecto a las alteraciones del medio ambiente, sus causas y soluciones." Una altra qüestió que caldria analitzar seria la de l'argumentari científic que s'empra en el documental.⁴ Això al marge, el documental i l'activitat desplegada per Al Gore en paral·lel han servit per promocionar el tema als primers llocs de l'agenda mediàtica. Naturalment, el documental i tot el que l'acompanya apareixen en un moment en què el terreny estava abonat. Les veus d'alerta sobre aquest i altres aspectes mediambientals no eren noves. En qualsevol cas, la

3 "Guerra contra la tierra". A: *El País*, el 17 de desembre de 2007.

4 Arran de l'aparició d'*An Inconvenient Truth*, Channel 4 va produir el 2007 el documental *The great global warning swindle* ('La gran estafa de l'escalfament global'), de Martin Durkin, que seria com l'altra cara de la moneda del documental d'Al Gore.

virtut d'*An Inconvenient Truth* ha estat la de contribuir a la sensibilització respecte dels problemes provocats per l'escalfament del planeta i la necessitat de prendre mesures de forma immediata. I això a una escala global. Només cal veure la veneració amb què Al Gore és rebut a la Xina. Ara bé, s'adreça de forma especial al públic nord-americà, un dels països més contaminants del planeta i amb un compromís mediambiental tan feble que encara no ha ratificat Kyoto. En aquest sentit, són reveladores les referències a la Declaració d'independència nord-americana i als pares de la Nació, com també els missatges, gairebé publicitaris, amb què finalitza el documental. I tot això, sense descuidar la projecció del protagonista en la que ve a resultar una acció comunicativa impecable⁵ de manera que, amb *An Inconvenient Truth*, Al Gore ha renaixut com l'Au Fènix de les seues cendres electorals després de la derrota del 2000. No oblidem que, com ha dit ell mateix, *An Inconvenient Truth* és ara la seua forma de fer política. Però, és només la seua forma de fer política en l'actualitat, o és una drecera per tornar a la cursa política, en el sentit clàssic? La línia narrativa de caràcter biogràfic a què hem fet referència no deixa de resultar certament inquietant. Com també ho són les paraules retolades que s'intercalen amb els crèdits del documental: "Vota per líders que prometen salvar-nos d'aquesta crisi". També és cert que, com a contrapartida, la figura d'Al Gore, la seua habilitat comunicadora i el tractament narratiu descrit actuen com a reclam per a l'espectador. Probablement, si en comptes de l'expresident nord-americà s'hagués tractat de Wangari Maathai, la creadora del moviment Cintu-ró Verd, una organització de dones kenyanes que ha plantat 30 milions d'arbres que el 2004 també va ser guardonada amb el Premi Nobel de la Pau, l'impacte no hagués estat el mateix.

Una onada verda

Les qüestions mediambientals preocupen i interessen l'opi-

nió pública. No deixa de ser revelador que, per primera vegada, el baròmetre del CIS del mes de novembre de 2007 va incorporar algunes qüestions de caràcter mediambiental. El resultat confirma aquesta tendència: el 75% de les persones enquestades estan interessades en aquests temes. D'elles, una tercera part els segueix amb "molt" d'interès, les altres dos parts (el 50% del total) ho fa amb "prou" interès. El 25% de la població enquestada segueix aquests tipus de temes amb "poc o gens" interès.

Més enllà d'aquestes valoracions, el que sembla inqüestionable és que *An Inconvenient Truth* ha obert un camí. Un camí que va en diverses direccions: d'entrada, ja n'hem fet esment, ha situat el debat al voltant de l'escalfament global del planeta en l'agenda mediàtica i, per extensió, en l'òrbita de l'opinió pública. De retruc, també ha comportat un fort impuls per al format que no era nou, però del qual s'ha beneficiat, en aquest cas, el documental científic i mediambiental. Només cal fer una ullada a les produccions recents que segueixen l'estela d'*An Inconvenient Truth*. Sense anar més lluny, l'estrella cinematogràfica Leonardo Di Caprio ha impulsat -és productor, guionista i narrador- *The 11th hour* (*La última hora*), un documental sobre els efectes de l'escalfament global del planeta, a més d'altres intervencions de l'home, en què dona veu a una cinquantena de científics, pensadors i líders d'opinió. D'altra banda, el músic Neil Young ha protagonitzat *Linc-Volt*, un documental en què narra un recorregut per part de la geografia de l'Amèrica del Nord amb un cotxe Lincoln Continental de 1959 de la seua col·lecció al qual, amb l'objecte de conscienciar la gent, ha canviat el motor original per un híbrid elèctric i de biodièsel molt menys contaminant. Una de les últimes produccions del National Geographic és *Six degrees could change the world* ('Sis graus que podrien canviar el món'), un altre documental sobre les conseqüències de l'escalfament global del planeta. I, en una perspectiva més àmplia, també s'ha presentat recentment *Els reis de l'Àrtic*, una pel·lícula que segueix la línia d'*El viatge del emperador*, l'aventura dels pingüins que va aconseguir un Oscar.

5 Sobre aquesta qüestió, no es pot perdre de vista l'experiència i el coneixement dels mitjans de comunicació que té Al Gore. S'ha de recordar que després de graduar-se en Administració Pública a Harvard i d'ingressar a l'exèrcit, va fer de reporter de l'exèrcit a Vietnam. La seua primera experiència laboral quan va tornar del front el 1971 va consistir a exercir de periodista a *The Nashville Tennessean*. Tampoc no s'ha d'ignorar la seua etapa com a congressista, ni l'experiència de la vicepresidència dels Estats Units.

D'altra banda, i en una perspectiva global, estem assistint a una onada verda que, com un polp, escampa els seus tentacles pels diferents àmbits de la societat. Sense anar més lluny, cada cop més hi ha més sectors productius que s'han sumat a aquesta onada verda. És notòria l'agilitat dels sistemes productius per adaptar qualsevol tendència a la lògica industrial-mercantil. En un altre àmbit, fins i tot es parla ja d'una dimensió espiritual, d'una espiritualitat ecològica. En aquest sentit, l'estratègia discursiva d'Al Gore és molt reveladora d'aquesta tendència. Sobretot quan atorga a la seua actuació un sentit de missió en la qual ell sembla haver assumit el paper de profeta. Recordem només el tractament d'imatge que rep a l'inici i al final d'*An Inconvenient Truth*, quan es dirigeix a l'escenari per un passadís en un contrallum que en retalla la silueta com si es tractara d'una estrella de rock o d'un telepredicador amb pretensions de messies. A més, des de l'estiu de 2006 Al Gore impulsa el *Projecte Canvi Climàtic* per formar voluntaris que difonguen la crisi de l'escalfament global del planeta. En l'actualitat, compta amb més de dos mil col·laboradors arreu del planeta als quals, abans d'alliçonar-los, els demana "una connexió espiritual".⁶ Aquesta estructura, segons el biòleg Miguel Delibes de Castro, "resulta quasi religiosa".⁷ Potser caldrà recordar que Al Gore no només és profundament religiós, sinó que, a més de graduar-se a Harvard, també va fer estudis de dret, teologia i filosofia a la Universitat de Vanderbilt (Tennessee).

Tot plegat forma part del missatge emocional que hi ha darrere d'*An Inconvenient Truth*. Res a veure amb el racionalisme de la ciència. Potser això explica l'èxit del documental i de la campanya. Tot i que, com hem vist, hi ha més coses. I algunes són certament inquietants.

Bibliografia

GONZÁLEZ REQUENA, J. *El espectáculo informativo*. Madrid: Akal, 1989. ISBN 84-7600-368-4

LEÓN, B. *El documental de divulgación científica*. Barcelona: Paidós, 1999. ISBN 84-493-0727-9

LEÓN, B. "Divulgar la ciencia en televisión: problemas y oportunidades". A: DE FAÇEIRA, M. J. (ed.). *A divulgação científica nos média-contributo*. Edições Cine-clubes de Avanca. 2002, p. 73-79

RAMONET, I. "El espanto y el lucro". A: *Atlas del medio ambiente. Lo que amenaza al planeta y las soluciones para salvarlo. Le Monde diplomatique*, edició espanyola. Cybermonde S.L. 2008. ISBN 978-84-95798-11-4

SARTORI, G. *Homo videns. La sociedad teledirigida*. Madrid: Taurus, 1989. ISBN 84-306-0273-9

VIDAL, D. "¿Qué hace falta leer?". A: *Atlas del medio ambiente. Lo que amenaza al planeta y las soluciones para salvarlo. Le Monde diplomatique*, edició espanyola. Cybermonde S.L., 2008. ISBN 978-84-95798-11-4

6 Sobre les activitats del Climate Project d'Al Gore per formar un "exèrcit de líders d'opinió" que divulguen el missatge sobre el canvi climàtic d'*An Inconvenient Truth*, vegeu el web <<http://www.theclimateprojectspain.org/>>

7 PÉREZ-LANZAC, Carmen. "Cambio climático: ¿la nueva religión?". A: *El País*, 14 de febrer de 2008.